

Publicerad enbart på lakartidningen.se 28 mars 2008

Pfizer försökte röja anonyma granskare

FREDRIK HEDLUND, FRIALNSJOURNALIST

Läkemedelsföretaget Pfizer har försökt röja både identiteten hos och ställningstaganden av tre vetenskapliga tidskrifters anonyma referenter. Företaget har hittills förlorat i två av tre fall, och deras agerande kritiserats nu hårt.

Världens största läkemedelsföretag Pfizer har försökt tvinga den amerikanska läkartidningen Journal of the American Medical Association, JAMA, samt tidskrifterna Archives of Internal Medicine, AIM, och New England Journal of Medicine, NEJM, att lämna ifrån sig stora mängder interna dokument. I en stämningsansökan förra året krävde företaget att få ut samtliga dokument kring manuskript rörande företagets två COX-2-hämmare celecoxib (Celebra) och valdecoxib (Bextra).

Det handlade om allt ifrån tidskrifternas beslut att acceptera manuskript eller inte och kopior av ej accepterade manuskript till identiteten hos tidskrifternas anlitade referenter, deras synpunkter och inbördes diskussioner samt deras korrespondens med tidningarnas redaktörer.

Just identiteten hos referenterna är en extra känslig fråga i forskarvärlden eftersom de garanteras anonymitet för att kunna framföra vetenskaplig kritik mot inskickade manuskript utan att riskera att komma i konflikt med författarna.

Catherine DeAngelis, chefredaktör för både JAMA och AIM, menar att Pfizers krav var helt orimliga och skulle få ödesdigra konsekvenser för tidskriften.

– Vi skulle tappa många av våra referenter. Men det handlar inte bara om det, vi har också givit vårt ord på att de ska förbli anonyma. Om vi bryter detta löfte kan vi lika gärna lägga ner JAMA och gå hem, säger hon till Läkartidningen. Bakgrunden till stämningen är att Pfizer anser sig behöva uppgifterna i sitt försvar i de över 3 000 rättsprocesser kring företagets COX-2-hämmare som är under uppsegling i USA.

– Vad ska läkemedelsföretaget ha den här informationen till? De kan ju inte gärna säga att folk stämmer dem på grund av något som står i våra interna handlingar som hela tiden har varit konfidentiella. Det enda som har varit allmänt känt är det som vi har publicerat, och det har vi givit dem, säger Catherine DeAngelis.

Hon har därför hela tiden motsatt sig kraven på att lämna ut dokumenten. Men i mitten av januari i år fick både hon och företrädare för NEJM domstolsorder att lämna ifrån sig de begärda dokumenten.

I ett sista försök att undvika utlämnandet vände sig Catherine DeAngelis och den amerikanska läkarorganisationen AMA till en federal domstol. Veckan före påsk fick de rätt, och domstolsordern mot JAMA och AIM hävdades. Men ordern till NEJM kvarstår.

Pfizers agerande väcker förvåning och bestörtning i den svenska forskarvärlden.

– Skulle Pfizer få ut identiteten på referenterna skulle hela systemet kollapsa, säger Harriet Wallberg-Henriksson, professor och rektor på Karolinska institutet och chef över ett stort antal forskare som bidrar som författare och referenter till dessa tidskrifter.

– Det låter fullständigt sanslöst att en läkemedelsfirma försöker manipulera hela den vetenskapliga processen. Min första reaktion är att de drar en skam över sig själva, säger Hans-Olov Adami, professor vid Harvarduniversitetet i USA och vid Karolinska institutet i Solna.

Han sitter i flera vetenskapliga tidskrifters redaktionsråd och var tidigare även medlem i rådet hos NEJM.

Professor Hans Wigzell, som också sitter i flera vetenskapliga tidskrifters redaktionella råd, är lite mer försiktig i sin kritik.

– Man behöver inte utgå ifrån att Pfizer agerar ondskefullt. Men att kräva ut referentnamnen är att gå över en gräns som hotar hela den vetenskapliga publiceringsprocessen, säger han.

Hos Pfizer har man nu sannolikt insett sitt misstag och backar från sina ursprungliga krav.

– Vi vill endast ta del av de vetenskapliga granskarnas kommentarer som skickats från tidskrifterna till författarna. Vi är beredda att gå igenom kommentarerna utan att försöka ta reda på de vetenskapliga granskarnas identitet, säger Sven-Eric Söder, informationschef för Pfizer i Sverige.

Men när det gäller JAMA och AIM får de inte ens det. Den federala domstolens beslut upphäver företagets krav i sin helhet. Och det är det sista ordet i den frågan.

– Pfizer har inga planer på att ifrågasätta JAMA-beslutet, säger Sven-Eric Söder.

<i>Josef Milerad, Läkartidningen:</i>
”Ett hot mot hela granskningsprocessen”

Även Läkartidningen använder sig av referentgranskning, enligt samma modell som de amerikanska tidskrifterna. Josef Milerad, tidningens medicinske chefredaktör, ser allvarligt på Pfizers agerande i USA.

– Det här är ett hot mot hela den vetenskapliga granskningsprocessen, särskilt när det gäller nya metoder och nya läkemedel där stora pengar står på spel, säger han.

– Man kan fråga sig varför Pfizer vill komma åt det här. Min gissning är att de vill utnyttja referentutlåtandena för att hitta de svagheter i artiklar som referenterna har påpekat. Särskilt i artiklar som har varit kritiska mot Bextra och Celebra, säger han.

Han ser inte någon omedelbar fara för Läkartidningen men är helt klar över hur han själv skulle hantera ett krav på att lämna ut referenters synpunkter eller identitet.

– Vi skulle inte göra det förstås, men jag tror inte heller att det blir aktuellt, vi har ju en helt annan lagstiftning här, säger han.